

METEJ PUC

Na vsaki vaji se mi mora nekaj zgoditi

Igralec, ki je letos dobil vse najvišje nagrade za igro, Borštnikovo nagrado in nagrado Prešernovega sklada, si vseeno zna predstavljati življenje brez igre

Petra Vidali

Ko vas tako gledam na odru, ne bi rekla, da ste Mariborčan. Nimate naglasa, seveda, pa tudi ne gradite svoje prepoznavnosti na tem, da bi preigrali Štajerca. Se imate za Mariborčana?

"Absolutno, o tem sploh ni debate. Maribora sem se začel prav zavedati, ko sem spoznal svet zunaj njega. Nekaj let zatem, ko sem šel v Ljubljano, sem odkril dva ključna momenta odnosa z Mariborom – vožnjo čez železniški most, ko zapuščaš mesto in te malo stisne, in veselje, ko se vračaš in je za mostom postaja. Maribor so zame še vedno moji ljudje, starša, družina in prijatelji, ki jih imam še iz osnovne šole. Res se vidimo poredko, ampak ko se, mi dajo občutek, da leta sploh niso minila. V tem mestu sem zrasel, tega ne morem tajiti, in z njim imam lep odnos. Pa spremljam svoj klub."

Mariboru radi pripisujemo posebno mentaliteto, stanje duha ... Vidite vi kaj takšnega?

"Če se le da, se izogibam predalčkanjem. Pregovorno pa smo Štajerci menda polni dobre volje."

Gledališče in gledališče v sebi ste odkrili že v Mariboru?

"Ja, prvi stik se mi je zgodil na gimnaziji, naključno. Moral sem se odločiti za eno od obveznih izbirnih vsebin, ki so bile našete na listu A4-formata. Pritegnil me je gledališki krožek. To je bil ključni moment."

Katera gimnazija, katera gledališka šola?

"Škofijska gimnazija, prva generacija.

In precej talentirana gledališka skupina, se mi zdi. Kolega Uroš Nikolič je bil sprejet na gledališko režijo na akademiji za gledališče, radio, film in televizijo (AGRFT), jaz pa na igro. Igra me je postopoma bolj zanimala kot vse ostalo. Spomnim se, da me je mama zasačila v sobi, ko bi se moral učiti zgodovino za test, jaz pa sem vadil vlogo, oblečen v duhovnika. 'Kaj pa delaš?!' In ugotovil sem, da sem se k temu verjetno nagibal že prej. Moja otroška fantazija je bila močna. Ampak ko sem se odločil za študij, sem akademijo vseeno napisal šele na tretje mesto, za fakulteto za družbene vede in filozofsko fakulteto. Nisem mislil, da bo kaj iz tega. Potem pa na prvi dve fakulteti nisem bil sprejet, na AGRFT pa sem bil. Dobro se je izšlo, ampak bilo je naključno. Ves čas so me gnala naključja."

Za nekoga, ki je na AGRFT sprejet v prvem poskusu pri devetnajstih, leta 2001, štiri leta pozneje pa že zaposlen v Mestnem gledališču ljubljanskem, ne bi rekla, da ga vodijo naključja, ampak da zelo dobro ve, kaj hoče ...

"Ampak ko gledam nazaj, se mi zdi, da so bila vse skupaj naključna srečanja. Naključja ali pa pač to, da treščiš v prave ljudi. In ker se je na neki način vse hitro dogajalo, se še zdaj kdaj vprašam, ali je to prava pot. A je res to to? Seveda mi šlo brez truda, ampak ne morem reči, da sem imel močno voljo. Če ne bi bil naredil sprejemnih izpitov, ne bi šel poskusit še enkrat. Šel bi dalje, drugam. In nesprejetje me tudi ne bi močno zaznamovalo, kot zaznamuje nekatere.

'Joj, še dvakrat bom poskusil ... Še eno šanso imam ...' Ne. In še zdaj si lahko predstavljam življenje brez igre. No, zdaj lahko tako govorim, ne vem pa, kako bi bilo, ko bi bil res brez nje. Ampak očitno gledališča ne jemljem tako zelo usodno."

Nenavadno za igralca pri šestindesetih letih z dvema Borštnikovima nagradama za igro in z nagrado Prešernovega sklada. Ali pa ne, mogoče pa preveč klišejsko umetniške poklice povezujemo s posebno, usodno poklicanostjo.

"Ja, tudi sam sem kdaj pomisli, da mi pa mogoče uspeva prav zato, ker dela ne dojemam tako zelo usodno. Če bi šel na sprejemce hudo obremenjen s tem, da je to moja edina šansa, jih mogoče ne bi naredil. Pa to ne pomeni, da delam z levo roko. Kje pa. Velik tremaš sem in delo jemljem skrajno resno, ne pa zelo usodno. Ampak, ponavljam, tako je s te pozicije. Bomo videli, kako bo že čez nekaj let."

Ja, precej mladi imate že zelo jasno mesto v slovenskem gledališču. Skoraj si predstavljam, da si lahko že izbirate vloge.

"Ne izbiram vlog. In si jih ne želim izbirati. Če bi rekel, da si neko vlogo želim, bi si naložil breme, da jo moram res dobro narediti. Tega nočem. Pritisk ob vlogah je že brez tega velik. Lahko se samo zahvalim za dane priliko."

Zdi se torej, da vas institucija ne omejuje, da si ne želite svobode, eksperimenta ...

"Ne, ne omejuje me, bi pa poskusil še kaj neinstitucionalnega, mogoče kaj takšnega, kot je Via negativa, se pravi bolj performativne prakse. Kar sem delal zunaj, največ v Mini teatru, je bil vseeno teater. Rad bi poskusil

performans, da bi od znotraj videl, kako deluje, kako se ustvarja, in da bi ugotovil, ali sem ali nisem za to. Sicer je pa sploh fino, da se odprejo vrata. Že naše koprodukcije z ljubljansko Dramo so super. V prvi vrsti mi je bilo veselje z njimi stati na odru, s Šugijem, Škofom, Mandičem ..."

V zadnjih letih ste del Lorencijevega "dreamteam" - od Nevihte preko Iliade do Sna kresne noči, kjer ste si morali tako rekoč sami napisati tekst, ki ga igrate. Vam je to blizu?

"Meni je pomembno samo, da se počutim ustvarjalni del neke celote. Za svoj notranji občutek moram vedeti, da sem nekaj prispeval. Nevihta, Iliada in Sen kresne noči so tri kompletno različne izkušnje, in to v relativno kratkem času. Kar dokazuje tudi, da se Jernej Lorenci spreminja, raste, gre naprej in sam sebe na novo izumlja. V tem našem malem prostoru se od njega tako ali tako terja, da mora reže vsakič pokazati kaj novega.

Tudi zadnje izkušnje, Sna, sem se veselil. Ker nisem vedel, kaj nas čaka. Vedel sem, kam se nagibajo njegove predstave v tistem obdobju, vseeno pa tega nisem pričakoval. Še dobro, ker bi se verjetno bal, če bi vedel, da bo tako. Ampak potem so se stvari kar zgodile. Ko smo imeli po daljši pavzi zdaj obnovitveno vajo, sem se spraševal, kako smo do nekaterih prizorov sploh prišli. Ne spomnim se točno. Delali smo domače naloge in vzel sem jih zares. Vedno se igram sam s sabo igrice, da se mi mora na vsaki vaji nekaj zgoditi. Mala stvar, mali korak, samo da je.

No, in tako je šlo tudi pri Snu kresne noči. Bil je zelo izčrpavajoč in hkrati zelo izpolnjujoč proces. Nehote se v njem rojevajo tvoje zgodbe. Čeprav potem iz tega narediš konstrukt in zgodba ni nujno osebno-izpovedna. Inspiracijo črpaš iz svojega emocionalnega bazena, ampak to polje se hitro izprazni. Mi pa moramo to odigrati vsaj petindvajsetkrat. Črpaš lahko iz sebe, ampak to je samo izhodišče. Za prizor na začetku drugega dela si dovolim, da se mi zgodi. Dam se v stanje nič in vidim, kaj se mi porodi. Imam pa neko začrtano pot za primer, če dan ni najbolj inspirativen. Ta predstava mi je omogočila velik premik v samem dožemanju igre. In to je pri delu z Lorencijem tudi stalnica, premika sta se mi zgodila tudi pri Nevihti in Iliadi. Saj se tudi pri drugih predstavah, ampak pri njem je to bolj izrazito."

Predstavljam si, najbrž naivno, da se pri teh snovalnih projektih in črpanju iz sebe dogaja nekakšna psihodrama in da je lahko tudi nevarna za igralca.

"Predvsem je problem to ponoviti. Na vaji se lahko res odpreš in nekaj odkriješ, ampak tega ne moreš ponoviti na naslednji vaji in potem vsakič

pred publiko."

So za igralca vašega dometa dobre samo glavne vloge?

"Ne. Vloge, pri katerih čutim odgovornost za celo predstavo, me izčrpajo. Pri Peeru Gyntu je bil pred vsako ponovitvijo cel dan podrejen večeru. Potrebujem tudi kako predstavo, kjer sem samo eden od delov. Če je odgovornost vsaj malo porazdeljena, sem mogoče lažje kreativen. Vsaj zdi se mi, da je tako. Takšni pač smo igralci. Nočemo prehudih obremenitev, če pa dalj časa nimamo glavnih vlog, pa nam tudi ni prav."

Na tiskovnih konferencah pred premierami praviloma žarči močna igralska vera v projekt. Zdi se iskrena. Je ta vera predpogoj za ustvarjanje? Je mogoče delati predstavo z distance?

"Te tiskovke pred premiero so hecne. Seveda verjameš v vsako stvar, ki jo delaš. Moraš verjeti. In tudi če imaš majhen dvom ali pa celo večji dvom - zdaj že dolgo ne, ampak se spomnim izkušenj, ko je že vse kazalo, da najbrž ne bo kaj zares dobrega -, si rečem: 'Daj, naredi nekaj, pa bo.' Kaj ti pomagata negativizem in cinizem? To ni za nikogar dobro. Že z etičnega vidika se mi zdi, da je pač treba delati do konca. Lahko te preseneti. Pa tudi če ne bo uspelo, lahko sam poskusiš kaj novega.

Dejstvo pa je, da teh nekaj dni pred premiero res ne veš, kaj imaš v roki. Hočeš nočeš se to prvič vidiš s publiko. Šele takrat pride strelnitveni moment. Pa tudi, kaj pa naj rečeš na tiskovkah? Ni mi v redu? Tiskovke so namenjene temu, da privabijo publiko. Seveda se hvalimo, seveda se trepljamo in seveda iskreno ne vemo, kaj bo."

Ali prepoznavate v dvomesečnem procesu priprave predstave kak ustaljen vzorec približevanja in oddaljevanja recimo?

"Časa za projekt je manj, mislim, da bolj mesec in pol. Sam pri sebi čutiš, v kateri fazi si in kdaj začneš toniti v stvar. Mislim, da je Nataša Barbara Gračner rekla, da pač verjameš, da se bo nekega deževnega torika na vaji zgodilo. In delaš do tega trenutka. Zato je, kot sem že rekel, zame res pomembno, da se na vsaki vaji zgodi kaj malega. In res pomembno je sodelovanje. Iskrni pogovor, iskrni komentarji, pretočnost informacij. Da

se ne sprašuješ, ali nekaj lahko rečeš in ali ti bo kdo zameril. Ko ni egov, ampak je demokracija, takrat mi je najlepše."

Pa je tako po navadi?

"Zdaj je večinoma tako. Vsaj zadnja leta."

Ko ste omenili Natašo Barbaro Gračner, sem se spomnila še enega poklica oziroma poslanstva, ki ga lahko opravlja vrhunska igralka ali igravec – pedagoškega dela z bodočimi igralci. Ste že razmišljali o tem?

"Sem razmišljal, ker sem imel letos izkušnjo na gledališki srednji šoli v Ljubljani. Povabljen sem bil kot gost in, iskreno, tisto noč skoraj nisem mogel spati. 'Pa kaj naj jim govorim, pa kaj jim hočem povedati?' Zato, ker se zavedam, da je to zelo specifična stvar in da ima vsak svojo pot. Ni pravilne in ne napačne. Seveda se potem, ko na veliko pametuješ, fajn počutiš, ampak ne vem, ali bi to bilo zame. Ne vem, ali bi jim znal kaj dati. Najprej bi jim rekel, da pravil ni, da jim ne morem jaz ničesar dati in da je vse v njih. Pedagoško delo je bolj brušenje nečesa, kar je že v tej osebi. Sama se mora najbolj brusiti, ti jo lahko samo malo usmerjaš. Rečeš, probaj to, probaj ono. Tako bi jemal pedagoško delo, če bi ga že. Sicer se pa sam sebi ne zdim ne dovolj načitan ne dovolj študiozen. Po drugi strani pa se mi teoretiziranje na vajah ne zdi pridobitev. Če se dve uri dva ega pogovarjata, kateri ima bolj prav, izgubim živce. Ne zdi se mi smiselno govoriti o nečem, treba je poskusiti. Ne mi govoriti: 'Veš, tukaj bi zdaj jaz rad to in to naredil.' Kar naredi to, ne govori. No, vsaj zame je to najprimernejša metoda. Raje naredim, kot analiziram. Šele tako vidiš, ali nekaj funkcionira ali ne in kaj bi bilo treba spremeniti, da bi delovala."

Ko sem bil mlajši, sem pa tudi jaz raje debatiral na vajah. In tudi zato ne vem, ali je mladim to smiselno razlagati, ker vem, da potrebuješ deset ali pa vsaj osem let po akademiji, da se nekako najdeš."

Vam je akademija omogočala tak način dela?

"Na akademijo sem šel res z odprtimi ušesi in vsemi čuti. Zato, ker sem bil prej dvakrat v teatru. Nisem vedel, v kaj se spuščam. Poznal sem Cavazzo in Rifleta, pa še njega samo iz Podarim – dobim. Vsi so se bali Koruna, Jovanovića ..., jaz pa sploh nisem vedel, kdo sta. Moja prva mentorja sta bila

Boris Cavazza in Jožica Avbelj, ki nas je spremljala ves čas, potem sta prišla Branko Šturbej in Aleksander Jurc, na koncu pa še Dušan Mlakar. In res sem vsrkaval vse, kar so nam dali, ker nisem mislil, da sem že narejen. Vsak mi je nekaj dal, Jožica ludus in vero, da je mogoče uporabiti vse, Šturbej tehniko in psihološki pogled na stvar, Mlakar staro šolo ... Jemal sem in potem predeloval po svoje. Rad skačem v različne režijske svete. Svet vsakega režiserja, ki pride, mi je zanimivejši od mojega. Privilegij igralcev je, da skačemo med njihovimi svetovi, oni so obsojeni nase. Tennessee Williams je dobro rekel, da smo vsi obsojeni na samico znotraj lastne kože. Ampak jaz sem lahko v svetu Jerneja Lorencija in v svetu Mateje Koležnik, ki me enako pritegne. Njiju vidim kot dva ekstrema iste palice."

Mateja Koležnik kdaj reče, da je njena režija v bistvu filmska, ker fokusira pogled. Snemate kak film ali serijo?

"Ja, ravno smo sredi serije Jezero."

O, kriminalca ali kriminalist?

"Osterc, inšpektor."

Ja, srečamo ga tudi v drugem delu, v Leninovem parku ...

"Ne mi povedati, sem ravno kupil knjigo. Je pa Osterca v scenariju več, kot ga je v prvi knjigi, in mi je delo v veliko veselje."

Videli smo vas tudi že v kakšni drugi, verjetno bolj na hitro narejeni seriji. Ni malih vlog, seveda, so samo mali in veliki igralci. Me pa zanima: ali je mogoče dobro odigrati slab tekst? Kar seveda ne velja samo za serije ...

"Ja, mislim, da je mogoče. Če me sprašujete to v povezavi z neko konkretno serijo, je pa jasno, da to naredimo igralci zato, da lahko peljemo družino na morje."

Jaz sem pa imela pripravljen cel kup možnih odgovorov: zaradi izkušnje, zato, da se lahko otroci pohvalijo pred sošolci, ker njihov ati nastopa ...

"Najprej in najbolj iskreno: zaradi denarja. Nimam predsodkov, odločil sem se, da to sprejemam in naredim. Seveda si želim resnejših vlog v filmu in finih serij, ampak tega je tako malo, da nima smisla čakati. Pa

tudi nič hudega mi ni bilo pri Dragih sosedih, nekateri skeči so bili boljši, drugi slabši, in s sodelavci je bilo prijetno delati."

Pa tudi premajhna sredina smo najbrž, da bi se diferencirali, in tako najbrž niste edini z Borštnikovo nagrado in nagrado Prešernovega sklada, ki igrate v serijah.

"Predvsem se s temi nagradami ne obremenjujem. Kot sem rekel, ne moreš samo čakati na filme. Sicer sem v zadnjem času posnel tudi dva kratka filma, z režiserko Sonjo Prosenč in režiserjem Kristijanom Kranjčanom, pa zdaj torej igram v Jezeru. Vsak raje dela dobre stvari. In jaz rad delam pred kamero, čeprav menim, da je to zame teritorij, ki ga moram šele osvojiti."

Kako po doseženem vrhunskem nivoju ohranjati radovednost, odprtost do vlog in dela?

"Predvsem se jaz ne dojemam tako. Ne občutim, da bi karkoli dosegel, oziroma bolje rečeno, nobena nagrada ni zagotovilo za naprej in zato ostaja zmeraj 'ista frka.'"

Nič rutine, naveličanosti ...?

"Ne. Pride kdaj kakšna takšna faza, ko si zmatran. Ker sem pač zaposlen v zelo produktivnem gledališču, mislim, da imamo največ predstav od vseh teatrov. Trenutno nisem vprežen v toliko projektov in nisem tako utrujen. Posebne vrste utrujenosti sicer lahko nastopi tudi zaradi zaporedja predstav, ki ti nič ne dajo ali pa nič ne dajo publiku, ki ne prebijejo stene in ne pridejo do ljudi. Ampak na srečo tudi tega občutka zdaj nimam. V vmesnem času med projekti pa se polnim tako, da grem gledat druge predstave. Zdaj sem ravno v vmesnem času. Predvsem pa, jaz res nimam občutka, da bi karkoli obvladal, rešpekt imam vedno, tako da ni bojazni, da bi nastopila rutina."

Zdi se, da se je struktura publike vašega gledališča precej spremenila, na predstavah vidim vedno več mladih.

"Če je publika raznolika, je takšna postala. Ko sem prišel v Mestno gledališče ljubljansko, je bila večinoma stara publika. Mislim, da je publika treba vzgajati in se ji ne podrejata. Spomnim se stalne gledalke, ki je bila ob prvih predstavah, ki so rušile njen horizont pričakovanja, zgrožena, nekaj let kasneje pa je bila nav-

dušena ob skoraj peturni predstavi. Publiki je treba pokazati, kaj vse obstaja. Verjamem pa, da res dobro predstavo prepoznajo vsi in tudi navduši in pritegne širok spekter gledalcev."

Seveda se hvalimo, seveda se trepljamo in seveda iskreno ne vemo, kaj bo

Poznal sem Cavazzo in Rifleta, pa še njega samo iz Podarim – dobim. Vsi so se bali Koruna, Jovanovića, jaz pa sploh nisem vedel, kdo sta

Ko sem se odločal za študij, sem akademijo napisal šele na tretje mesto ... Potem pa na prvi dve fakulteti nisem bil sprejet, na AGRFT pa sem bil

Od ena do pet

1. "Ko so me poklicali, da sem dobil nagrado, nisem mogel verjeti, bil sem prepričan, da so se zmotili in morda mislili Matejo Pucko. Gledal sem namreč par dobrih predstav, ki so bile na Borštniku, in vem, da so bili nekateri res super." (Matej Puc na postalu Si.gledal o svoji prvi Borštnikovi nagradi za vlogo v predstavi Nevihta leta 2012)
2. "Zdravnik mi je eden od najbolj zanimivih poklicev, pa tudi drugi poklici, recimo rudar. Nisem povsem nič posebnega zaradi tega, ker nastopam pred občinstvom. Je pa zanimivo, da na naš poklic vsi ljudje tako gledajo. Rad bi, da bi tudi rudarjem kdaj zaploskali, ko pridejo ven iz rova, saj si to tudi zaslužijo." (Matej Puc v reviji Liza o poklicih)
3. "Njegova pojavnost je ne le sveža, večstranska in razgledana, temveč tudi senzibilno dojemljiva za večplastnost gledališke umetnosti in dovzetna za vse sloge uprizarjanja." (Iz utemeljitve nagrade Prešernovega sklada)
4. "Matej Puc je z intenzivno in celovito izvedbo čvrsto presečišče vseh dramskih silnic kompleksnega scenskega mehanizma uprizoritve. (...) Povsem koncentriran na odnos s soigralci vzdržuje tudi dinamično povezavo z gledalci, v katerih išče subjekt soigre in polje podpore. Ob natančnem oblikovanju vloge ustvari sodobnega posameznika, nepripravljenega na spremembo, a zavedajočega se njene neizbežnosti." (Iz utemeljitve Borštnikove nagrade za igro za vlogo v predstavi Sen kresne noči)
5. "Kljub neoporečnemu nastopu drugih igralcev izstopa Matej Puc v vlogi Zeusa. Zevs, ki mu sledijo drugi bogovi, je sprevržen, izprijen oblastnež in njegov nastop je izjemno prodoren." (Iz kritike predstave Iliada na portalu Airbeletrina)

Foto: SAŠO BIZJAK

Foto: MGL